

**R. P. Ildephonsi Peñafiel E' Societate Jesu, Quondam In
Cusquensi Collegio Sacrae Theologiae Primarij
Antecessoris ... Theologia Scholastica Naturalis**

Peñafiel, Alonso

Lugduni, M.DC.LXXIIX.

3. Retorquetur argumentum principale adversariorum contra ipsos.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95892](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95892)

stantia intrinsece, & formaliter à parte rei non est entitas accidentalis, sed potius substantialis intrinsece, & formaliter: hæc consequentia patet, quia ens ut sic provt abstrahit à rebus, & modis adæquate, & immediate dividitur in entitatem formaliter, & intrinsece substantialem, & in entitatem intrinsece, & formaliter accidentalem, ita ut talis divisio sub se comprehendat omnem latitudinem entis sine vlla exceptione: sed actio qua producit substantia est vere, & formaliter ens intrinsece: ergo vel est substantiale formaliter, & intrinsece, aut accidentale formaliter, & intrinsece: sed actio illa non est formaliter accidentis: ergo est formaliter, & intrinsece substantialis.

38 Declaratur amplius, quia id quod ex genere suo est prius non potest ex genere suo esse posterius respectu eiusdem: sed actio est prior natura, quam terminus productus per illam: ergo actio non potest esse posterior termino à se producto: sed actio, qua producit omnis substantia est vera actio; ergo actio qua producit substantia ex genere suo est prior natura quam substantia: ergo non est posterior substantia; ergo non supponit substantiam, neque ita suppositæ advenit, aut accidit: sed potius datur prius natura quam substantia, & ideo datur ut constituat substantiam in esse substantia: tribuendo illi esse substantiale quod habet in genere causæ efficientis ut quo; ergo ipsa est substantialis ut quo intrinsece, & formaliter, ac proinde modus substantialis, & non accidentalis.

SVBSECTIO III.

Retorquetur argumentum principale adversariorum contra ipsos.

39 Vltimo retorqueo argumentum fabricatum à P. Hurtado contra nos ex divisione substantiæ quam fecit Aristoteles in materiam, formam, & compositum, ex qua sic colligitur in ea divisione non est comprehensa actio: ergo vel actio non est substantia, vel eam Aristoteles curte divisit, quia actio neque est materia, nec forma, nec compositum.

40 Ego autem contra Hurtado sic insurgo eisdem pene verbis, quibus vitur adversarius, at in ea divisione non est comprehensa supposititas, & substantia; imo, nec vnio substantialis inter materiam, & formam: ergo vel istæ non sunt substantia, vel curte divisit Aristoteles: probo minorem, quia supposititas, & substantia; item, & vnio nec sunt materia, nec forma, nec compositum de supposititate clarum est, quia neque identificatur cum materia, nec cum forma, nec cum composito ex materia, & forma; siquidem humanitas Christi habet veram materiam, veram formam, & verum compositum ex illis, & nihilominus non habet supposititatem creatam propriam, item vnio distinguitur tanquam excludens ab excluso à materia, & forma, & absolute distinctione includentis ab inclusio à composito, ac proinde vnio absolute non est compositum, neque materia nec forma; ergo non sunt comprehensæ in tali divisione: ecce tuo gladio iugularis.

41 Dicit Hur. in composito comprehendisse vnionem.

42 Contra primo manifeste, quia bona divisio

non debet esse in membra dividenda implicite: sed potius in membra dividenda expresse annumerata, & ideo hæc non esset bona divisio vitæ ut sic, vita dividitur in vegetativam, & rationalem, quia non dividitur in tria membra explicite, scilicet in vegetativam, sensitivam, & rationalem; neque esset alicuius momenti excusatio dicentis, vitam sensitivam includi formaliter in rationalem seu humanam, neque à viro docto eiusmodi excusatio admitteretur, quia bona divisio debet dari clara, & cum distinctione, ac proinde debet tradi clare, & distinte per omnia membra eo modo quo inter se distinguuntur, etiam si vnum includatur in alio: sed vnio etiam si includatur in composito distinguitur ab illo, & absolute ac simpliciter non est illud: ergo divisio in qua non annumeratur vnio, sed confuse relinquitur, ex eo quod includatur, non erit bona divisio; siquidem est membrum distinctum dividens substantiam ut sic.

Secundo contra, & rogo quare comprehendatur vnio in illo tertio membro dividente? Respondet, quia est constitutum essentiale compositi, & pars illius sine qua neque esse neque intelligi potest compositum.

Sed contra liquidius, & elarius, quia etiam forma substantialis est essentiale constitutum compositi, & pars ita de essentia totius, ut neque esse, neque intelligi possit compositum sine forma substantiali, ac proinde formalissime, & essentialiter includitur in composito, & nihilominus esset mala divisio in qua annumeraretur, vel solum compositum, quia utramque partem includit, vel in qua annumeraretur materia, & compositum ex eo, quod licet forma includatur in composito, & constituat essentialiter illud, nihilominus distinguitur ab illo à parte rei, & absolute non est illud, sed potius aliud membrum dividens substantiam, cum distinctione ab ipso; & ratio est manifesta.

Quia bona divisio non debet respicere inclusionem materiale, sed potius distinctionem, partitionem, & separationem, ac proinde divisionem, à dividendo enim divisio dicitur; ergo licet forma includatur in altero membro dividente, dum tamen non annumeretur distinte, & clare erit curta, & non bona divisio.

Tunc sic, licet vnio includatur materialiter in composito, distinguitur tamen realiter ab illo, & est membrum quoddam condidens formaliter cum composito substantiam: ergo licet includatur in illo non erit bona, sed potius curta divisio Aristotelis, si ipse voluit dividere substantiam ut sic provt abstrahit à modali, & reali: sed vel non est recta talis divisio, vel vnio non est substantia; unde si vult Hurtado utrumque componere debet, si recte loquatur dicere Aristotelem ibi noluisse dividere substantiam ut sic, provt abstrahit à modali, & reali, sed solum divisisse substantias reales, materiam scilicet, formam, & compositum, licet duo illa membra includantur in tertio, quia illa inclusio maxime materialis est ad divisionem, quæ non respicit compositionem, & inclusionem vnus in alio, quæ ratione compositionis est, sed potius separationem, & partitionem, & ut ita dicam destructionem, quia intendit sic separatum cognoscere, quæ recta explicatio est, & menti Aristotelis, ac contextui conformis, quia

Quaest. V. Vtrum detur actio substantialis? 565

qua funditus enervatur vis argumenti Hurtado, nam si ibi divisio est substantiae realis, sicut non potuit includere unionem quia est modus, ita ut recta esset non deberet numerare actionem, quia etiam modus est.

47 Sed deus substantiam illam abstrahere à modali, & reali, certe sicut excusat Hurtado divisionem Aristotelis à defectu curae, quia vno includitur in composito, etiam & à fortiori possum excusare talem divisionem, quod non numeraverit actionem, quia etiam actio includitur non solum in composito sed etiam in materia, & formae, quod patet sic, nam Aristoteles divisit substantiam creatam, & physicam in materiam, formam, & compositum; (nam de increata iam vidimus *q. 11. huius disputationis* dixisse Aristotelem esse omnino indivisibilem, ac simplicem sine vlla inclusione materiae, formae, & compositionis:) atqui materia creata, forma creata, & compositum creatum de formali significant creationem, sicut de formali compositum dicit compositionem; ergo in tali divisione non erat necesse ut explicaretur creatio; siquidem creatio non solum includitur in vno membro dividente, sed in tribus, quandoquidem ex eo solum quod in vno membro includatur compositio, asserit Hur. non debere explicari in divisione Aristotelica sine defectu curae talem unionem, seu compositionem.

48 De substantia autem, quae in sententia P. Hurtado est res, & non modus, magis urget difficultas propter rationes supra positas contra P. Hurtado, & ideo hic auctor ait, comprehendisse illam Aristotelem in composito, quia à natura distingui, nec assequutus fuit Philosophus nec potuit.

49 Contra primo, quia tu etiam asseris relationem fundatam in substantia non distingui ab illa, & à substantia termini secundum sententiam Aristotelis, sicut etiam univocaliter asseris nullam relationem praedicamentalem distingui ab absolutis secundum mentem Philosophi, & nihilominus agens Aristoteles, & dividens relativum patitur illud in relationem, fundamentum, terminum, & rationem fundandi, ut nihil ignotum remaneret ex his, quae ad relationem necessario requiruntur; praecipue si secundum formalitates distinguantur. Item agens de praedicamentis, praedicamentum relationis divisit à ceteris praedicamentis absolutorum, & praedicamentum actionis à praedicamento passionis, licet haec duo identificentur à parte rei, ut tu asseris secundum Philosophum, in quo optime processit ut recte doceret, quid formaliter vnumquodque ex illis praedicamentis esset in se, & haberet non obstante identitate materiali inter illa, quia ad divisionem praedicamentorum, & formalitatum non est attendenda materialis identitas, sed potius distinctio formalis, quam inter se habent per intellectum, & virtualis quam habent à parte rei.

50 Clarius exemplum, tu asseris Aristotelem sensisse, intellectum, voluntatem, & memoriam non distingui ab anima, & nihilominus Aristoteles agens de anima divisit illam secundum gradus vivendi, & secundum potentias, imo potentias inter se separavit, licet inter se non distinguantur, (quia quae sunt eadem vni tertio sunt eadem inter se) imo data opera egit de intellectu prout distinguitur à voluntate, de essentia intellectus prout distinguitur à voluntate, tribuendo formalitates, & praedicata vni potentiae, quae non conveniunt al-

teri: sed relictis exemplis probabilibus, certis utamur in sententia Aristotelis, nam ipse agens de Deo *12. metaphysicae*, & asserens esse simplicissimam entitatem sine aliqua distinctione, & compositione divisit in Deo essentiam à perfectionibus, & perfectiones inter se, & actus voluntatis divinae secevit à voluntate, licet nullus sit qui audeat dicere actum voluntatis necessarium distingui à parte rei ab ipsa voluntate.

Præterea, quia agens de vnoquoque praedicamento, v.g. de praedicamento substantiae, divisit illud in varia genera, & species usque ad individuum, imo, & ipsum ens divisit in accidens, & substantiam, & addit addere substantiam supra ens perfectitatem, licet perfectitas non distinguatur à parte rei ab ente, neque praedicata, quae species, & genera sunt in praedicamento substantiae distinguantur inter se, in quo optime processit Aristoteles, quia licet non distinguantur à parte rei, nihilominus sunt perfectiones, & formalitates scitu dignae, quas consequuntur variae proprietates, & munera sine dependentia ab alijs, ac si inter se realiter distinguerentur, ac proinde dignum est, ut sine confusione aliqua, sed potius cum summa claritate, & distinctione cognoscantur, quod non posset fieri nisi per intellectum dividerentur, & secernerentur, & prout sic divisae, & secrete doctrinali modo traderentur, ad quod sufficit fundamentum quod reperit intellectus in ipsis rebus, & formalitatibus ad distinguendas, & dividendas illas, etiam si identificentur à parte rei materialiter, quod facit intellectus ut cognoscat, & penetret quid vnaquaeque prout aliquo modo distinguitur ab alia continet in se, & ut sic penetrare tribuat unicuique sine fallacia, & fallitate id proprium, & peculiare, quod ipsi cognovit convenire, alias si propter solam identitatem materialem omnia permixtum cognoscerentur, sine dubio confusio, & obscuritatis tenebras rebus ipsis offunderet intellectus, & magnum damnum ingereret discipulis, & doctrinae magistri incumbensibus, ex quo emergeret sine dubitatione ingens inconveniētia tribuendi videlicet vni formalitati quod alteri convenit; ergo ne absurda haec sequantur, dicendum est iure optimo non obstante quacumque identitate materiali à parte rei debere fieri divisionem rerum, quae est vnum ex instrumentis sciendi, cum formali, & explicita annumeratione omnium membrorum etiam si solum formaliter inter se distinguantur, sed licet Aristoteles non cognoverit distinctionem à parte rei (quod maxime dubitatur apud Doctores); nihilominus cognovit clarissime, & formalissime supposititalitatem esse terminum naturae, convenireque illi formaliter aliqua munera scitu digna, prout aliquomodo distinguitur ab ipsa natura, & essentia, ratione cuius loquutiones illae vulgares attribuntur Aristoteli actiones esse suppositorum non naturarum, humanitas non nec aut ambulat, sed homo; alia substantia est quidditas, alia hypostasis, quae loquutiones licet expresse non reperiantur in Philosopho, nihilominus aliquod fundamentum reperitur in ipso ad illas; praecipue quando loquitur de Angelis, & substantiis separatis, in quibus videtur docere supposititalitatem non distingui à natura, & suppositum ab essentia, licet hoc aliter contingere iudicet in compositis materialibus, ut patet ex *7. metaphysicae, cap. 11.* in cuius fine haec verba profert, in primis substantiis quod quid est esse idem cum eo, cuius est, in his vero, quae habent

566 Disp. IX. De prædicamento Substantiæ,

materiam non esse idem, sic ille.

Per primas autem substantias intelligit ibi Divus Thomas substantias spirituales: ergo saltem in materialibus compositis iudicat Aristoteles supposititalitatem esse formalitatem aliquo modo distinctam à natura, habereque perfectionem peculiarem sibi propriam, ratione cuius debebat Aristoteles doctrinæ claritati consulens, dum divisio fit substantiæ annumerare explicate supposititalitatem inter membra substantiæ, & non implicite relinquere in composito, alias curte procederet Aristoteles; ne ergo hac macula inficiatur Philosophus, dicendum est membrum illud dividens solum esse substantiam realem physicam, sub qua non comprehenduntur ut membra actio, quia est modus, & supposititalitas, & substantia propter eandem rationem, licet contrarium sentiat Hurtado.

51 Præterea, quia ex eo quod una res identificatur cum alia non colligitur includi in alia, ac proinde si est membrum dividens, non debet in annumeratione cæterorum membrorum tacite relinqui, actio enim identificatur cum passione, & nihilominus una non includit aliam, ac proinde si in annumeratione prædicamentorum relinqueretur passio, curta esset divisio, quia in doctrinali divisione non obstat identitas duorum ut una formalitas includatur in alia, & ut in recta divisione non explicentur illa membra, quorum formalitates sese formaliter excludunt: ergo similiter licet Aristoteles intelligeret substantiam identificari cum natura (quod adhuc dubitatur inter Doctores;) non obstat illa identitas ut supposititalitatis formalitas includeretur in naturæ formalitate, & ut in recta divisione, ambæ explicarentur, cum in sententia Aristotelis formalitas substantiæ, & supposititalitatis tantum distincta formalitate naturæ (imo ambæ ita sese excludant) ut prædicata contradictoria, de ijs prædicet ipse Aristoteles: ergo nulla vis est argumenti Hurtado contra nos, cum innitatur falsæ intelligentiæ divise ab Aristotele in formam, materiam, & compositum.

SECTIO III.

Solvuntur argumenta.

52 Ad primum iam responsum est evidenter, eique clare satisfactum.

Ad secundum distinguo, non constituit producendo, nego; de quo satis supra ad secundam partem dico, nec etiam mutata hac numero unio esse aliud compositum, nec Ioannes erit Petrus, imo nec mutata hac numero materia desinet Pater Hurtado esse ipse numero, & nihilominus hæc unio est substantia, & hæc materia: ergo nihil urget argumentum.

53 Ad confirmationem, dico falsum esse modum illam concipiendi naturam; prius concipimus actionem, & postea substantiam, quia prioritate naturæ antecedit actio terminum, imo non potest concipi substantia creata sine participatione, seu dependentia à Deo constituyente substantiam in suo esse, & ideo necessario talis participatio est substantia.

QVÆSTIO VI.

De secunda divisione substantiæ in primam, & secundam.

SECTIO I.

Sententia adversariorum proponuntur.

PRIMA sententia asserit hanc divisionem, tam quoad divisum, quam quoad membra dividenda esse realem, ac primo intentionalem, & nihil rationis includere: huius patronus sententiæ videtur Cicerianus in prædicamento substantiæ, & alij, & probatur sic.

Primo, quia divisum est substantia ut sic, & dividenda sunt prima, & secunda substantia, v. g. animal, homo, & Petrus, sed hæc omnia sunt realia: ergo divisio absolute, & simpliciter est realis.

Secundo, quia omne, quod est in prædicamento substantiæ est reale, in prædicamento enim nihil rationis collocatur: sed hæc divisio est ex ijs solum, quæ in prædicamento collocantur: ergo hæc divisio absolute, & simpliciter est realis, seu primo intentionalis.

Secunda sententia asserit absolute esse rationis, & secundo intentionalem, ita ut tam prima, quam secunda substantia, sint nomina secundæ intentionis, & de formaliter significare quoddam accidentis rationis, nempe rationem subiecti, & prædicati, ita Soto in *Logica, cap. de substantia*.

SECTIO II.

Nostri sententia probatur.

PRIMA conclusio: absolute, & simpliciter hæc divisio secundum omne quod dicitur, non est nec ex omni parte debet dici primo intentionalis, ac realis, & probatur.

Primo, quia illa divisio sumitur primo intentionaliter, absolute, & simpliciter in qua tam divisum quam membra dividenda formaliter accipiuntur, hoc est, quia sunt membra dividenda formaliter divisum sumuntur realiter; sed in hac divisione substantiæ in primam, & secundam, & si divisum sumi possit realiter, membra tamen dividenda non possunt realiter sumi: ergo divisio hæc est difficile sumi potest, imo non potest absolute, & simpliciter primo intentionaliter.

Maiores certa, minorem vero ita ostendo. Quia divisum vel est proprietas substantiæ divisa in diversos modos, eandem participandi, vel in diversos modos efficiendi substantiam, quibus communis, vel divisum est essentia completa entis, per se in varios modos participandi substantiam, & modum ultimo complementem; aliud enim divisum reale excogitari nequit, ut farentur etiam Authores oppositæ sententiæ, sed divisum in utraque acceptione dividi nequit, per membra dividenda, quæ accepta formaliter, & dividunt divisum sunt membra realia realiter accepta: ergo probatur minor, quia membra dividenda sunt prima, & secunda